

Fridus

Eerste druk © Wim Hartlief

ISBN: 9789464485820

Uitgeverij: Brave New Books

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteur.

Fridus

Door Wim Hartlief

Proloog

Het wordt steeds moeilijker om uit bed te komen en ook de zin daarvan ontbreekt. Liza komt al jaren niet meer op bezoek. Haar bellen kan, maar, ach, waarom zou ik? Ik heb haar niets meer te zeggen. Trouwens, zij mij ook niet. Niet uit boosheid, maar omdat het herhalen van herinneringen ons niet meer zint. Het universum wacht op mij, mogelijk vandaag, heb ik bedacht. Zouden ze klaar staan om mij te ontvangen? Is er vergeving voor mij, onder het oog van de eeuwigheid, voor wat ik fout heb gedaan of waar ik ben vergeten om goed te doen? Hier, in bed wil ik niet sterven. Ik wil niet pas na drie maanden worden gevonden, zoals ik vaak in de krant lees. Wie weet, misschien is er geen eeuwigheid waar zielen geduldig wachten op hun geliefden. Voor Leone zou dat een teleurstelling zijn. Gisteren ben ik op het erf gaan liggen. Voor iedereen zichtbaar, hoopte ik.

Op mijn rug lag ik te wachten tot Magere Hein mij zou komen halen. De natuur trok zich van mijn wens niets aan. De vogels floten opgewekt een deuntje. Vlinders dansten om mijn gezicht. Vrolijke wolken met gezichten of in de vorm van dieren dreven voorbij. Aan de hemel was het een drukte van belang. Voor de aardigheid gaf ik hen namen. Geen naam ben ik vergeten te noemen. Het was aardig om te doen, moet ik zeggen. Ook al doen wolken met namen er net zo min toe als veel mensen. Ze drijven verder en je ziet ze nooit meer terug. De dood kwam niet het erf op, maar een aardige meneer die zich over mij heen boog en vroeg: 'Bent u onwel geworden? Zal ik de dokter bellen?'

Wat moest ik zeggen? Ik wacht hier, liggend op mijn erf, op Magere Hein, want ik wil niet zoek raken. Daar zou deze hulpvaardige man van schrikken, bedacht ik me. Dus ik zei: 'Fijn dat u mij hebt opgemerkt. Precies op tijd, kan ik wel zeggen.'

En ik was daar ook blij mee, want dit bewees dat ik hier niet onopgemerkt bleef voor de buitenwereld. Mijn idee werkte. Dus ik zei: 'Ik glee uit en pats boem daar lag ik. Ik ging zo tegen de grond. Een plotselinge zwakte.'

De leeftijd, denk ik..., u weet wel. Maar het gaat goed met me, kan ik u verzekeren. Een beetje duizelig, dat is alles.'

Om te bewijzen dat ik in orde was, krabbelde ik met behulp van de hulpvaardig toegestoken hand, met een glimlach en vol zelfvertrouwen overeind. Het was een flinke inspanning, dat wel. 'Dank u, dat u zich om mij bekommert, dat kan ik waarderen,' zei ik nog. Mensen houden van dit soort complimentjes, weet ik.

'Als u in orde bent, dan ga ik maar weer.'

'Ja, ik ben in orde, ik wil u niet langer ophouden en ik wens u een voorspoedige voortzetting.'

De aardige man stapte op zijn fiets en reed het erf af. Vandaag ga ik het opnieuw proberen, misschien lukt het vandaag.

De begrafenis,

Mijn naam is Johannes Berend Beitnagel. Voordat u, gelijk in de eerste zin meent een spelfout te zien, zal ik beginnen met mijn achternaam te verklaren. Beiten is een oud en vergeten Nederlands werkwoord en betekent zoiets als beteugelen. Nagel is een ander woord voor spijker. In onze stamboom was de eerste die de naam Beitnagel aannam, onze stamvader Jan Hartes. Deze Jan Hartes was in de vijftiende eeuw gildemeester van het gilde houtbewerkers en timmerlieden in mijn geboortestad.

Een rij beteugelaars van de spijker volgden Jan Hartes op. Allemaal timmerlieden en houtbewerkers.

Onze genealogie is een overzichtelijke rechte lijn, ondanks dat mijn voorouders zich niet beperkten in het krijgen van nageslacht, is de naam Beitnagel zeldzaam gebleven. Slechts enkelen wisten te overleven viel in de stamboom te zien. Namen met kruisjes achter hun naam te over. Veelal nog heel jong, van een paar maanden tot een paar jaar.

Nageslacht bleef door de eeuwen heen een schaars product en daardoor een kostbaar bezit bij de Beitnagels. Maar het vertroetelen mocht niet baten, vanaf vandaag ben ik de enige nog in leven zijnde Beitnagel.

Vandaag sta ik als enig overgebleven familielid voor de kuil waar Fridus Beitnagel met gepaste snelheid in verdwijnt. De andere aanwezigen, een grafdelver die de lier bedient en het personeel van de uitvaartvereniging. Veel voel ik niet bij dit verlies. In de familiebijbel van mijn vader, Paulus Beitnagel, staat achter Fridus een kruisje met het jaartal, 1949. In mijn geboortjaar was Fridus gestorven volgens de Familiebijbel.

Op vragen, gesteld in mijn kindertijd, kreeg ik steevast hetzelfde korte antwoord van mijn vader: ‘Vermist en opgegeven.’ Na een tijdje verdween de naam Fridus uit mijn geheugen. Pas nu, pal na zijn dood hoorde ik van de notaris dat mijn oom Fridus tot voor kort nog leefde. Stemmig gekleed uit respect voor de overledene buig ik me voorover en raap een handvol zand van de bult en laat dit op het deksel vallen. Fonkelnieuwe koperen handgrepen glanzen voor de laatste keer in het zonlicht. Hol roffelt het geworpen zand op het deksel, als op een snaartrommel. In de haast een boeket laten maken die ik mee laat begraven. Ik heb geen dominee gevraagd voor een paar laatste woorden. Zou hij daar prijs op hebben gesteld? Moet ik zelf wat zeggen? Wat kan ik zeggen over een onbekend leven? Zonder in algemeenheden te vervallen. Een gedicht had gekund. Met een buiging neem ik afscheid van de voorlaatste Beitnagel. Over een half uur heb ik een afspraak bij de notaris die contact met mij zocht met de vraag of ik Fridus erfgenaam wil zijn.

‘Justine de Recht, welkom.’

Nomen est omen, kan ik niet nalaten te denken.

‘Wij hebben contact gehad. Komt u met mij mee?’

Met een knikje volg ik haar naar een openstaande deur.

Justine wijst mij een stoel. Er zit nog een bezoeker voor

het bureau. Naast mijn stoel staat een rolstoel, waarin

een oude dame zit die nieuwsgierig naar mij opkijkt. Ze

is zeker in de tachtig of daar ver overheen. Duizenden

kleine groefjes lopen over haar gezicht, over haar hals

tot in haar witte bloes afgewerkt met kant.

Als ze haar hand uitsteekt, hoor ik Justine zeggen: ‘Mag

ik u voorstellen? Dit is mevrouw Elizabeth Cornouile.

Zij heeft lange tijd voor uw oom Fridus gezorgd. Ik heb

mevrouw vandaag ook uitgenodigd voor de lezing, het

testament van uw oom geeft daar redenen voor.’

Ik pak voorzichtig de hand van de oude dame beet.

‘Johannes Beitnagel, mevrouw. Mijn deelneming.’

Met waterige ogen kijkt mevrouw Cornouile naar mij op en zegt: 'U lijkt op uw vader. Op Paulus.'

Haar stem is breekbaar en zacht.

'Dat hoor ik wel vaker.'

'Van Adèle zie ik niet veel in u terug.'

Het is voor mij onmogelijk de verbazing die ik voel bij het noemen van die namen te onderdrukken. Ongeloof moet wel van mijn gezicht af te scheppen zijn.

'U heeft mijn ouders gekend?' zeg ik met een dik vraagteken aan het eind van de zin.

Adèle Haijema is mijn moeder en zij is een jaar na mijn vader in haar slaap overleden. Een mooiere dood kan een mens zich niet wensen. Het werd haar zeer gegund. Ook door het personeel van het verzorgingshuis. Mijn moeder bleef een beschaafde vrouw, ook nadat ernstige ongemakken haar einde aankondigden, maar dat terzijde.

'Zeker, heel goed zelfs.'

Justine de Recht laat een kuchje horen vanachter haar bureau. De bedoeling van het bescheiden geluidje is duidelijk en ik richt mijn aandacht op haar.

'Ik heb hier voor mij liggen het testament van de heer Fridus Beitnagel, uw oom en voor u mevrouw Cornouile een vriend. U wordt beide genoemd. Ik ga niet het hele testament voor u uitstukken, maar ik beperk mij tot de hoofzaak.'

Justine de Recht richt zich tot mij. Iets in haar houding verandert. Haar ogen staan ernstig en haar stem klinkt beslist als zij zegt: 'U, Johannes Beitnagel, wordt als enige rechthebbende in dit testament genoemd. Alle bezit valt u toe. Echter onder de bindende voorwaarde dat u de zorg voor mevrouw Elizabeth Cornouile op u neemt. Echter, mocht of kunt u om welke reden dan ook, daartoe niet in staat zijn, dan vervalt uw recht op de erfenis en wordt de erfenis verdeeld over meerdere personen en goede doelen waarvan de namen bij mij bekend zijn en treed ik als executeur-testamentair op. De vraag die voorligt: Meneer Beitnagel, wilt u de erfenis zuiver aanvaarden?'

Justine, laat een stilte vallen voordat zij verder gaat en zegt: 'Is het duidelijk wat ik heb gezegd en overziet u de consequentie van de voorwaarde? Ook voor u, mevrouw Cornouile?'

Zij kijkt ons beurtelings met ernstige ogen aan voordat ze zegt: 'Zijn er nog vragen?'

Natuurlijk zijn er vragen. Haar summiere uitleg van het testament is voor mij niet voldoende. Het begrip zuiver aanvaarden ken ik. Daar heb ik geen vragen over. Maar naast de grote vragen, wie was Fridus en waarom werd hij voor dood gehouden, terwijl hij leefde, laat ik voor dit moment onbesproken. Waarschijnlijk heeft Justine daar niet het antwoord op, maar mevrouw Cornouile misschien wel. Maar dat is voor later.

Dat ik zijn erfgenaam ben, vind ik, hoewel onverwacht, logisch, als de enige nog levende Beitnagel. Hoewel, van mijn moeders kant leeft er nog een dementerende zus en er schijnt ook nog een nicht van mijn moeder te leven, maar beide zijn geen familie van Fridus. De hamvraag is natuurlijk, wat erf ik. Hoe groot is het bezit wat aan mij wordt overgedragen? En wat behelst de zorg voor deze vrouw naast me? Ik neem aan dat mevrouw wordt verzorgd in een bejaardenhuis of in een verpleeghuis. Zo ga ik die vraag ook stellen, zonder inkleding of aanloopje.

'Mevrouw De Recht, mag ik vragen, kunt u mij zeggen, hoe groot de erfenis is, voordat ik ja zeg. Ten tweede en ik bedoel dit zeker niet onaardig, wat moet ik mij voorstellen bij de zorg voor mevrouw Cornouile? Kunt u daar antwoord op geven?'

'Die vragen begrijp ik meneer Beitnagel en die zijn ook volstrekt gerechtvaardigd.'

Justine kijkt en bladert door het testament voordat zij zegt: 'Op uw eerste vraag; helaas staat het mij niet vrij om daar antwoord op te geven, meneer Beitnagel. Het testament geeft dit uitdrukkelijk aan, maar ik kan u wel zeggen, u koopt geen kat in de zak. Betreffende de vraag voor de zorg van mevrouw Cornouile. Daarin geeft het testament mij de vrijheid om volledig te zijn. Er wordt van u verlangd dat mevrouw kan blijven wonen waar zij

nu woont met de verzorging die zij nu krijgt of die zij in de toekomst nodig heeft. Het testament geeft ook aan, in een heel breed begrip gevat en niet specifiek: 'Dat u zich bekommert om mevrouw Cornouile en dat u nadat zij is gestorven een waardige uitvaart organiseert.'

Mijn werkzame leven heb ik als leraar geschiedenis doorgebracht. Veel leerlingen vonden geschiedenis saai en weinig ter zake op de weg naar hun maatschappelijk succes.

Geschiedenis vraagt om voorstellingsvermogen en de intelligentie om verband tussen gebeurtenissen te zien. Daarnaast is geschiedenis het vak van de spannende verhalen. Voor veel van hen was het een brug te ver.

Mijn overweging om ja te zeggen en te tekenen bij het kruisje en zo de erfenis zuiver te aanvaarden wordt niet ingegeven door hebberigheid, want ik ben, naast mijn pensioen, na het overlijden van mijn ouders door hen financieel goed bedacht, maar in de verwachting om een goed verhaal op het spoor te zijn teken ik om antwoord te krijgen op Fridus vroege overlijden in de familiebijbel. Het dorp waar Elizabeth Cornouile woont, heb ik achter me gelaten en ik rijd nu door een lintdorp richting de rivierdijk waar ik moet zijn. De sleutels van het huis liggen in het vak naast me. Dit is mijn eerste bezoek aan dit deel van ons land. Door een typisch Hollands polderlandschap rijd ik, weilanden met sloten en weinig bomen. Hier en daar een rijtje populieren of knotwilgen. Een lange asfaltweg waar om de honderd meter een obstructie is aangelegd om de snelheid te beperken. Rechts van mij glanst een kanaal. Boerenwoningen aan de overkant en ook aan mijn kant. Gewoner dan dit, kan een lintdorp niet zijn. De heling naar de dijk is lang en niet al te steil. Vlotjes pakt de auto de verhoging.

Boven gekomen kijk ik uit over uiterwaarden en een slingerend grijs lint. De rivier. In het midden stoomt een flink schip stroomopwaarts. Wat mij verbaast, is de diepgang van het schip. De gangboorden raken bijna onder water. In de winter en het voorjaar zal de rivier tot aan de winterdijk over de uiterwaarden uitwaaiëren. Nu blijft het water binnen een geul stromen. Is die

diepte natuurlijk ontstaan of is zij uitgebaggerd? Dit wil ik weten en ga ik thuis uitzoeken, neem ik me voor. Aan de overzijde van het water is het landschap precies eender. Heel in de verte is de boog van een brug zichtbaar. Maaïke kwam niet mee. Zij staat elke dag nog voor de klas. Nog een jaar en dan is ook voor haar de leeftijd bereikt om te kunnen stoppen. Dat had al lang gekund, maar daar wilde zij niet van horen.

‘Ik ga hiervoor geen vrij vragen. Dat begrijp je toch? Ik kende Fridus net zomin als jij of wil je per se dat ik meega?’

Zo zwaar nam ik afscheid van Fridus niet en evenmin het voorlezen van het testament en bevestigde haar aanneme. Ik ben namelijk snel van begrip.

Nu ben ik het sluitstuk, de laatste. Het voelt vreemd, na mij worden er geen Beitnagels meer bijgeschreven in de burgerlijke stand. Slechts één begrafenis verwijderd van uitsterven. ‘Opgepast,’ spreek mezelf toe, hier moet ik linksaf geeft de navigatie en een bord aan. Veer, staat met witte letters en een pijl op een blauw bord. De dijk slingert door naar de horizon en volgt de rivier in haar loop. Tussen de bogen van de brug gaat een trein. De functie van de brug is daarmee gelijk duidelijk. De heling loopt vloeiend naar beneden. De uitwaarden liggen flink lager dan de weg.

Dan zegt een vrouwenstem: ‘Bestemming bereikt.’

Verrast kijk ik om me heen, overvallen door ongeloof. Er is geen ander huis te zien in de wijde omgeving. Dit moet het zijn. Naar adem happen is overdreven, maar klopt dit adres? Twijfel ik nog.

Mijn tweede gedachte is, bij de omvang van de erfenis past dit huis wel.

Landgoed is overdreven. Het huis lijkt meer op een tot villa omgebouwde boerderij aangevuld met bijgebouwen. Achter de façade van het huis, gedragen door vier slanke pilaren, is nog goed de geïntegreerde schuur te zien. Mijn hart stuwt bonzend een stroom bloed naar mijn hoofd. Het pompje is blijkbaar bang dat ik zuurstof tekortkomt.

Het dijke is, tussen de uiterwaarden waarop de weg ligt, verbreed tot een soort terp. De banden knerpen op het grind als ik op het erf parkeer. Een paar flinke eiken op het zuidwesten, in een rij geplaatst, houden de gebouwen uit de wind. Als ik uitstap is het enige wat ik hoor het ruisen door de bladeren en het brommen van de veerboot in de verte. Na mijn WhatsApp, na de lezing van het testament, Appte Maaïke terug: 'Hoe gaan wij dit doen? Ons bekommeren om een vrouw en een huis in het midden van het land? Heb je nagedacht, zeker tweehonderd kilometer heen en ook weer terug?'

'We kunnen het huis verkopen,' was mijn verweer.

'Uitruimen en een makelaar zoeken,' ging ik door. 'Wie weet wat we zullen ontdekken. Ik ben nieuwsgierig.'

'Je hebt geen foto's gekregen van de notaris?'

'Nee, ik had geen idee.'

Maaïke bedoelt het niet als verwijt en zij heeft ook wel een punt en hoe wij dit moeten regelen weet ik ook nog niet precies. Maaïke maakt zich zorgen over mijn gezondheid, dat begrijp ik wel. Maar ik voel het als mijn plicht om de familiegeschiedenis naar behoren af te hechten. Dat is mijn afweging, mijn argument. Die vroegtijdige doodverklaring moet verklaard en worden aangevuld met informatie over het leven dat oom Fridus heeft geleid. Ik vermoed een familietragedie. Een tragedie past bij onze familie.

Tijdens de rit, kwam bij mij het idee op om het verhaal te delen met wie het maar wil lezen. We zullen zien? Ik heb tijd genoeg om het verhaal te schrijven.

Met de huissleutels in mijn zak loop ik naar de voorkant van het huis. Dit is wat ik zie, vier pilaren dragen een luifel aan de voorkant en vormt zo een balkon op de eerste etage. Daar boven een driehoekige uitbouw die uit het dak komt en het balkon overdekt. Die uitbouw wordt aan de voorkant ook gedragen door vier pilaren. Het huis is helemaal wit, afgezien van de lijst van de luifel, de voordeur en de driehoek, die zijn donkergroen. Op de lijst staat in witte letters geschreven: 'Op de Heuvel.' Deze naam is niet bedacht door een avonturier, maar eerder door een hereboer is mijn gedachte daarbij. Ik heb niet paraat hoe groot de hele kavel is. Horen de omringende weilanden ook bij het huis? Op het balkon komt een deur uit, met aan weerszijden een raam. Boven in de driehoek zit stijlvast een driehoekig raampje. In de schaduw van de bomen kijk ik de weg af. In de verte, aan de andere kant van de rivier zie ik een rommelige bebouwing in fleurige kleuren. Een industrieterrein? De skyline bestaat uit spitse kerktorens en een stompe kerktoren. Vast door geldgebrek niet afgebouwd is mijn conclusie. Zoals zo vaak in die oude stadjes. Met mijn mobiel in de aanslag loop ik om het huis heen. Als historicus zoek ik altijd eerst naar een jaartal. Niets te vinden. Ik schat het voorhuis op laat negentiende eeuw. De schuur kan van oudere datum zijn. Misschien vind ik binnen wel aanwijzingen voor de leeftijd. Het dak van de schuur is rietgedekt. Het schilderwerk ziet er goed onderhouden uit. Met een druk op de knop stuur ik Maaïke via WhatsApp de gemaakte foto's en schrijf: 'Wat vind je ervan?'

Binnen een paar seconden krijg ik een bericht terug: 'Ongelooflijk mooi. Ben je al binnen geweest?'

'Nog niet,' geef ik haar antwoord.

'Ga je nog op bezoek bij mevrouw Cornouïle?'

'Ja, ik ben welkom. Misschien iets later thuis.'

'Is goed. En succes.'

Voordat ik naar binnenga, kijk ik nog een keer over de uiterwaarden. Een paar auto's passeren. Vast op weg naar het veer. Het motorgeluid verdwijnt in de ruimte en de rust keert terug. Hier blijven zitten tot de zon ondergaat is een aantrekkelijke gedachte, maar ik heb een opdracht. Ga naar binnen, bangebroek. Doe die deur open. Bang is een overdrijving, maar een beetje gespannen ben ik wel.

De deur zwaait moeiteloos open en de geuren die bij een vreemd huis horen komen bij mij binnen. Een mix van boenwas, verschaalde lucht, opwarrelend stof bij elke stap die ik zet en de geur van verkoold hout in de openhaard. Wat ik zie, in de woonkamer staan een paar leunstoelen bij de open schouw. Op de rugleuningen liggen witte antimakassars en een staand horloge staat tegen de wand met als laatste aangegeven tijd zeven minuten over elf. Van hoe lang geleden stamt deze tijd? Wanneer had Fridus voor het laatst de gewichten naar boven getrokken?

De slaapkamer is een sobere ruimte, bestaande uit een tweepersoonsbed en een linnenkast. Strak zonder frutsels, een inrichting die ik zelf ook zou maken.

In de andere slaapkamer staat een twijfelaar. In de werkkamer staat prominent een cylinder-secretaire van walnotenhou. Een boekenkast, gevuld met boeken beslaat een hele wand. Alle plafonds zijn spierwit en versiert met guirlandes en druiventrossen rond een medaillon. Aan wanden hangen fotoportretten die ik herken als leden van mijn familie. Bekende gezichten. Ook mijn vader en moeder ontbreken niet. Met een ernstige blik kijkt mijn nog jonge vader mij vanachter het glas aan. Mijn moeder glimlacht charmant in de camera.

Het achterhuis met keuken en de schuur zijn ouder dan het voorste stuk, zoals ik al verwachtte. Gebinten door de tijd vergeeld naar karamel met pin gat-verbindingen dragen het dak. Als ik de trap oloop en over de rand kijk zie ik een ruimte vol gestouwd met hutkoffers, dozen en spullen.

Door de aanblik ontmoedigd loop ik weer naar beneden. Snel neem ik nog een paar foto's, bedoeld voor Maaïke. Met gemengde gevoelens loopt ik naar de auto en leg de sleutels in het uitgespaarde vakje wat bestemd is voor een beker koffie. Dit is een moment voor koffie en een paar gedachten die ik nog moet afmaken. Wat hoop ik te vinden in deze doos van Pandora? Op dagboeken hoop ik en op brieven. En andere overblijfselen van een onbekend leven. Wie was hij? Mijn oom Fridus.

Mijn eerste bezoek aan Liza,

'Wie is daar?'

Hoor ik uit de intercom komen.

'Johannes Beitnagel, mevrouw Cornouïle.'

'Ik doe de deur open.'

Een zoem en de deur zwaait traag open. Met de lift naar de tweede etage. In de gang zie ik haar zitten, Elizabeth Cornouïle in haar rolstoel, als ik de lift uitstap.

'Ik ga je voor.'

Handig draait ze de stoel om haar as en met paar snelle bewegingen van haar handen rolt ze door de open deur de woonkamer in.

'Zoek maar een stoel dan haal ik intussen koffie.'

Een moment later zit ik tegenover haar met een kop koffie naast me op een tafeltje.

'Viel het mee?'

Hoor ik haar vragen.

'Je bent in het huis geweest, neem ik aan.'

'Kom ik net vandaan.'

'Wat vond je ervan? Laat je koffie niet koud worden.'

Gehoorzaam neem ik een slok. De oude dame knikt me bemoedigend toe.

'Daar was ik wel aan toe. Ja, nee, een geweldig huis. Dit had ik niet verwacht, eerlijk gezegd.'

'Ja, het is een mooi huis met een geweldig uitzicht.'

'Hoelang woont u hier?'

'Sinds tien jaar.'

'Dat moet wel wennen zijn geweest. Mist u de ruimte en het uitzicht niet?'

‘Ik begrijp wat je bedoelt, maar nee. Bovendien, ik heb daar niet gewoond.’

‘De notaris noemde u verzorgster. Ik nam aan intern.’ Ze lacht geluidloos en haar gezicht plooit zich in honderd rimpeltjes voordat ze zegt: ‘Snap ik. Is ook niet onlogisch. De notaris overdreef. Nee, zo was het niet. Ik woonde met mijn gezin hier in dit dorp en ging een keer per week, soms twee keer, naar ‘Op de Heuvel’ om Fridus gezelschap te houden. Soms kookte ik voor hem. Tien jaar geleden is mijn man gestorven en werd ons huis mij te groot. Mijn dochters wonen niet in de buurt, dus ik besloot om kleiner te gaan wonen, met de mogelijkheid van verzorging die ik inmiddels nodig heb.’ ‘Wanneer heeft u mijn oom voor het laatst gezien en gesproken?’

‘Dat is lang geleden.’

Mevrouw Cornouile houdt zich een moment in en lijkt naar binnen te kijken voordat ze zegt: ‘Ik begrijp dat je veel vragen hebt. Maar ik ben snel moe, begrijp je? Je zult geduld met me moeten hebben. Maar ik zal je vraag beantwoorden. Gezien heb ik Fridus voor het laatst op zijn verjaardag zeven jaar geleden, kort daarna was het voor mij onmogelijk om nog te fietsen en hij durfde niet meer auto te rijden, maar we belden heel regelmatig.’

‘Wie zorgde de laatste jaren voor hem?’

‘Een lieverd hier uit het dorp. Ze maakte bij mij schoon. Fridus stond op het punt om hier te komen wonen, maar dat is er niet meer van gekomen.’

‘Hoe hoorde u dat Fridus was gestorven?’

Dat lijkt mij een belangrijke vraag, omdat zij mijn oom niet meer bezocht.

‘Was het die vrouw hier uit het dorp? Of misschien nog ander personeel?’ Geef ik haar als voorzet. Gezien de grote van het huis kan ik me ook wel ander personeel bij hem voorstellen.

‘Nee, Fridus had geen knechten meer in dienst. Hoe ik het hoorde was een beetje vreemd. Een maand geleden werd ik gebeld. Ik hoorde een vrouwenstem zeggen: ‘U moet de politie bellen mevrouw, want meneer Beitnagel ligt dood op het erf.’ Voordat ik iets kon vragen werd er

opgehangen. Ik heb de politie gebeld en verteld wat ik had gehoord. Zij kwamen en ik heb hen mijn sleutel meegegeven. Een sleutel hier, bij mij, vond Fridus fijn. Zo is het gegaan.'

'Het was het een bekende stem?'

'Zeker niet.'

'Zij maakte zich niet bekend?'

'Nee.'

'Kon u horen of ze jong was of ouder?'

'Ze had een heldere stem.'

Ik besef, dit is onzin, maar ik heb tijd nodig om na te denken. Waarom wil iemand anoniem blijven? Afgezien van bij een misdaad lijkt mij daar geen reden voor te bedenken. De schok van de vondst? Wat raadselachtig is, die onbekende kende Fridus bij naam en wist ook van het bestaan van mevrouw Cornouile en had zelfs haar telefoonnummer of wist waar ze die kon vinden. Heel vreemd. Nog een raadsel erbij.

'Ze wilde anoniem blijven, anders had ze zelf wel de politie gebeld. De reden, ken ik natuurlijk niet.'

'Dat klinkt logisch. En daarna?'

'De politie heeft Fridus gevonden en een arts heeft hem geschouwd. Weken later kreeg ik de sleutel terug en te horen dat Fridus een natuurlijke dood was gestorven en dat zijn lichaam werd vrijgegeven en dat er geen sporen van inbraak zijn gevonden. De afloop ken je.'

'Dit heeft vast veel indruk op u gemaakt?'

'Het was erg emotioneel, wij waren oude vrienden. Het was gelukkig geen misdaad. Arme Fridus, liggend op de grond, buiten op het erf en daar doodgaan. Hij zou zich hebben verontschuldigd voor de overlast.'

Mevrouw Cornouile rilt zichtbaar en schudt even met haar hoofd van afkeuring of ontzetting. Zo interpreteer ik de bewegingen en het vertrekken van haar gezicht naar verdrietig.

'U zei, dat u mijn moeder kende, mag ik vragen...?'

'Ik kende je vader en Fridus al heel lang, van vroeger. Wij woonden in dezelfde straat. Adèle en ik zaten bij elkaar in de klas en werden vriendinnen. We waren alle vier van dezelfde leeftijd.'

Daar kijk ik van op. Van dezelfde leeftijd? Betekent dat mijn vader en Fridus? Niet geweten en het was me ook nooit opgevallen in de Bijbel. Dit laatste wijt ik aan mijn jeugdigheid.

‘Waren mijn vader en Fridus een tweeling.’

‘Wist je dat niet?’

‘Ze waren gebrouilleerd. Er werd bij ons over Fridus niet gesproken.’

Dat Fridus een kruisje achter zijn naam had staan zeg ik niet. Overbodig te zeggen. Waarschijnlijk weet deze vrouw van de het kruisje in de Bijbel.

‘Ja, treurig. Weet ik. Zal ik verder vertellen?’

Blijkbaar is het voor haar ook lastig en houdt ze liever de draad van haar eigen verhaal vast.

‘Ook na schooltijd waren we samen. De stad in, samen zwemmen en fietsen. In de winter spelletjes doen. Later samen huiswerk maken. Van die gezellige dingen die kinderen graag doen. Toen de oorlog uitbrak gingen wij net naar de middelbare school. Twee jaar later moest ik onderduiken. Na de bevrijding gingen we terug, maar in ons huis woonden andere mensen. Zo was dat in die tijd, opgestaan, plaats vergaan... Onze bezittingen waren verkocht. We vonden onderdak in een dorpje ver buiten de stad. Mijn vader kon daar weer voor de klas staan. In de oorlog kwam ik mijn man tegen en als zijn vrouw verhuisden wij naar dit dorp. Daar gaat nog een verhaal aan vooraf. Izzy werkte in Utrecht bij het spoor. Sorry, maar ik word moe. Ik wil niet ongestuurd zijn, maar ik doe om deze tijd altijd een dutje.’

‘Ik begrijp het.’

‘Kom maar gauw terug, dan vertel ik verder als je wilt. Doe je de groeten aan je vrouw.’

‘Wanneer zal ik weer langskomen?’

‘Je bent altijd welkom, maar bel eerst even. Dan haal ik wat lekkers in huis.’

Met een zwaai naar het raam waar zij achter zit om te zien hoe ik vertrek stap ik in de auto. Bij de notaris was het me niet zo opgevallen, maar nu maakte zij een sterke indruk. Nu naar huis. Met een waslijst aan

vragen in mijn hoofd rijd ik door het centrum van het dorp en kom langs een Rooms-katholieke kerk. Daarop volgt een marktplein getooid met een muziekkoepeel omzoomt met een paar cafés en winkels.

Zo te zien heeft de oude dame mijn financiële bijstand niet nodig. Zij zal een goed pensioen hebben. Ik begrijp dan ook niet waarom haar naam in het testament voor komt. Je zou zelfs kunnen zeggen, dat oom Fridus haar postuum benadeelde. Als ik niet had getekend had zij een mooie som geld gekregen, maar de kans dat ik niet zou tekenen was klein, zal ook hij gedacht hebben. Of was de achterliggende gedachte, die twee moeten elkaar leren kennen. Wat weet zij waarvan Fridus vindt dat ik het moet horen? Waren zij vrienden of nog meer in het verleden. Of is de vraag meer, wie ben ik in dit verleden? Mijn vader en Fridus. Ik kan me niet voorstellen dat een zoon voortijdig dood wordt verklaard in de stamboom. Er moet iets vreselijks zijn gebeurd. Althans in de ogen van mijn opa en mijn vader. Tweehonderd kilometer snelweg ligt voor me.

Ze staat voor hem. In een vrolijk gebloemd zomerjurkje, haar blote armen steken uit pofmouwtjes en ze draagt omgeslagen witte sokjes in stevige veterschoenen. Haar donkere krullen wiegen in de wind. Haar donkere ogen kijken hem blij aan. De laatste keer dat hij haar zag waren zij beide veertien. Op een ochtend was het hele gezin plots verdwenen. Met een paar andere kinderen zag hij haar niet meer op straat of in de klas. De hele bezetting door niet. Mensen verdwenen zomaar, zonder te groeten.

‘Dag’, zegt hij droog. ‘Ik heb je gemist. Je bent terug?’ Ze slaat haar armen om zijn hals en fluistert dicht bij zijn oor: ‘Ik heb jou ook gemist.’

Roerloos blijven ze in hun omarming staan. Voor veertienjarigen zou dit te ongemakkelijk zijn geweest, maar nu niet meer. Haar nu los laten is onmogelijk. Zal hij haar kussen? Mag hij dat? Hij drukt een zoen tegen

haar voorhoofd. Hun huis was leeggehaald en een NSB-gezin was er komen wonen. De hele straat wist ervan. Zo ging het vaker in de stad. Het naadje van de kous wist hij niet en er werd thuis ook niet over gesproken, behalve door zijn moeder met verbazing en ontsteltenis: 'Heb je gezien of heb je gehoord?' En dan stierf haar uitroep van verbazing, na een knikje van vader, in stilte. 'Heb je tijd?' vraagt hij.

'Ja, ik heb alle tijd van de wereld,' antwoordt zij.

'Zullen we een plekje zoeken in het plantsoen om te praten? Ik wil alles van je weten en vooral waar ben je geweest?'

Bij hen in de straat waren mannen teruggekomen uit gevangenschap. Broodmager in slobberpakken stonden ze plotseling voor de deur; niet kapot door hun lijden, wel vermoeid, maar vooral blij en opgelucht.

Belevenissen werden mondjesmaat gedeeld onder de noemer; ach ja, het was erg, maar we hebben het overleefd. Niet te veel over zeuren. Laten we het daar maar bij houden. Anderen kwamen niet gelijk terug en in die gezinnen werd er met spanning gewacht op gunstige berichten van het Rode Kruis.

Ondanks de trauma's pakte iedereen zijn leven weer op en ging weer aan het werk.

De zon heeft haar huid donkerder gekleurd, meer naar karamel. Liza geurt naar gewassen haren en de frisse geur van zeep met een geurtje. Voor de oorlog had hij niet geweten dat zijn vriendin Elizabeth Cornouile Joods was. De Jodenster op haar kleding had dat op school voor iedereen openbaar gemaakt. Zijzelf wist het voor de oorlog ook amper. Haar ouders liepen daar niet mee te koop als seculiere Joden. Zonder iets te zeggen slenteren ze het plantsoen in; bij de eerste vijver gaan ze in het gras zitten en kijken een moment naar de zon die in het water zijn licht reflecteert voordat hij vraagt: 'Wat is er met je gebeurd? Waar ben je zolang geweest?' 'Ga ik je vertellen. Op een ochtend werd mijn vader door een bevriende politieagent gewaarschuwd, er was een razzia aanstaande. Papa kreeg het advies om alleen de belangrijkste papieren, geld en sierraden in een tas mee

te nemen. Die middag zouden we worden opgehaald. Net na schooltijd was de afspraak. Het enige probleem was een eventuele controle bij de brug over het kanaal. Eenmaal over de brug werd er niet meer gecontroleerd. Jouw vader kwam met de vrachtwagen voorrijden.'

'Mijn vader? Echt waar?'

'Ja, dat wist je niet. Daar was moed voor nodig. Jouw vader heeft ons onder een lading hout verstopt, tussen de zakken portland en cement en diezelfde middag nog werden wij over het kanaal gebracht. Toen we onder de lading vandaan mochten komen, moesten we heel hard lachen. We waren net kleipoppetjes, we zaten van top tot teen onder het stof. We waren helemaal grijs. Heel koddig. Enfin, eenmaal aan de andere kant reden we door tot aan de steenfabriek, je weet wel die bij de ijsbaan en daar wachtte een meneer ons op met een gewone auto.'

Papa hielp Joden te vluchten uit de stad. Zoiets had hij achter zijn vader niet gezocht. Zou Paul ervan hebben geweten? Of mama?

'En toen? Wist mijn broer hiervan?'

'Daarna... Nee, Paul wist ook niets. Niemand wist iets, behalve je vader.'

'Goh, die pa. Niks gemerkt van die heldendaad.'

Fridus ziet op haar gezicht dat zijn sarcasme niet wordt gewaardeerd. Hoeveel soortgelijke heldendaden had papa verricht zonder hen daarbij te betrekken?

De stiekemer. Met een vinnig toontje zegt ze: 'Wij danken ons leven aan je vader en aan een paar andere lieve en dappere mensen.'

Snel bedenkt hij een vraag.

'Wie was die man, die op jullie wachtte?'

'Dat was dominee Tjeerd van der Laan. Bij hem en zijn vrouw Lolkje en hun kinderen hebben wij tot een paar maanden terug op zolder gewoond. Samen met Izzy.'

'Moedig.'

'Zeker, het was super-gevaarlijk om Joden te helpen en verstoppen. Maar Tjeerd en Lolkje vonden dit op hun weg, zeiden ze. Nu jij?'

‘Daar kan ik kort over zijn. De school ging dicht en Paul en ik hebben pa geholpen. Niks bijzonders. Het was een saaie boel tot aan de bevrijding. Wel gelachen met die Canadezen. Gratis chocola en sigaretten.’

Haar gezicht blijft in de plooi. Geen vrolijkheid. Geen blijdschap. Geen opluchting te zien. Ze verwacht van hem geen anekdotes, maar een serieus gesprek, denkt hij op haar gezicht te zien. Het soort van volwassenheid waar hij nog geen behoefte aan heeft. Liever zou hij haar kietelen net als vroeger, zodat ze zou schateren en door het gras zou rollen om aan zijn grijpgrage handen te ontkomen. Om haar tevreden te stellen zegt hij serieus: ‘In september hoop ik de draad weer op te pakken en volgend jaar examen te doen. Misschien doe ik staatsexamen, als dat sneller gaat.’

‘En Paul?’

‘Die wil bij pa aan het werk. Een eigen aannemerij is zijn droom. Groeien en geld verdienen. Paul is een echte Beitnagel. Hout en nog een hout. Ik zou haast zeggen, hij is van hout.’

‘Je doet hem onrecht, zo is Paul niet. Adèle? Zie je haar nog?’

‘Waar Paul is, is Adèle ook.’

‘Je meent het. Hebben ze verkering?’

‘Weet ik niet. Nee, echt niet.’

Reageert hij ernstig op haar blik en glimlach. Hij weet het ook echt niet. Paul praat nooit over haar en Adèle is naar hem nog altijd net zo onbevangen als voorheen. Maar ze is wel veranderd, die vrolijke Adèle is sinds de bevrijding stiller geworden, haar vader is nog niet terug. Opgepakt en afgevoerd in het begin van de Duitse bezetting. Het waarom wist Adèle niet en zij kreeg niet de antwoorden van haar moeder die nodig waren om te kunnen weten. Het waarom, bleef het geheim van de gevangenis. Die gevangenschap was het enige wat Adèle zeker wist. Haar vader was waarschijnlijk op transport gezet naar Duitsland.

‘Waar ik ook voor kom, ik kom afscheid nemen. Izzy en ik gaan naar Israël en zo gauw mogelijk. Het is jammer

dat ik geen afscheid kan nemen van Paul en Adèle, maar dat moet jij maar voor mij doen.'

'Met Izzy... Wie is Izzy?'

'Mijn verloofde. Wij gaan samen naar Israël en trouwen daar. We gaan daar vechten voor een thuis voor alle Joden, dat zijn wij verplicht aan onze doden. Volgens dominee Van der Laan is Israël ons beloofde land. Zo staat het in de Bijbel.'

Ongemakkelijk geworden kijkt hij naar haar. 'Echt?'

'In de Bijbel staat...,' dit argument klinkt vreemd uit haar mond.

Van zijn vader kun je dit argument verwachten, die praat de hele dag in Bijbelse termen. Van kaft tot kaft de waarheid, vergeet dat nooit jongens, werd hen op het hart gedrukt. Tot vervelens toe. Maar Elizabeth? Wat is er met haar gebeurd daar op het onderduikadres. Heeft ze de zin voor realiteit verloren?

'En die mensen daar? Liza, denk na. Zo gemakkelijk zal het echt niet gaan. Daar komt nog bij, de Engelsen zijn daar de baas. Die stappen echt niet opzij voor jullie. Denk dat maar niet.'

Liza, trekt haar mond tot een streep, ziet hij. Met een stuurse blik kijkt ze hem aan.

'Toch gaat het gebeuren. Let maar op,' zegt ze met een voor hem onbekende grom in haar stem. 'En je hoeft niet zo cynisch te doen.'

Had zij seks met Izzy gehad? Gaat ze daarom met hem trouwen? En hij dan? Adèle knoeit met zijn broer, denkt hij. Na het hun eerste en laatste schoolfeest had hij Liza omhelst in het fietsenhok, het was net voor de Kerst, en haar een kus gegeven en voorzichtig zijn wantenhand op haar borst gelegd. De hele avond hadden ze gedanst, Liza en hij. Nog lucide van het dansen was daar opeens de stilte onder de sterrenhemel. Het oorlogsnieuws was ver weg. Als schaduwen stonden ze tegenover elkaar. Hun adem kwam door de vrieskou als wolkjes uit hun monden. De randen van hun wollen mutsen werden aan de voorkant in een oogwenk versierd met witte pluïsjes. Liza had haar winterjas niet losgeknoopt om hem bewegingsruimte onder haar jas te gunnen. Na die

kus bleef het een momentje schuchter tussen hen. Schrijlings was ze bij hem op de bagagedrager gaan zitten en hield zich aan zijn jas vast. Zo was zijn herinnering aan die avond. Op die manier bleef hij drie jaar aan haar denken en van haar dromen. Was hij verliefd op haar? Vast. Maar met die gevoelens gaat hij haar nu niet lastig vallen. Op jaloezie heeft hij geen recht, maar na haar plotselinge verdwijning bleef hij hopen op haar terugkomst. Nu, in amper een paar minuten en met een paar woorden is die droom aan diggelen gevallen.

Mijn verslag aan Maaïke,

Ons huis is een jaren-dertig-woning op de hoek van de straat, met een ommuurde tuin waar Maaïke graag in werkt. Naast ons huis ligt een brandgang die doorgang verschaft aan de achterliggende straat. Onze voordeur bevindt zich ook aan die kant. De straten in de buurt dragen de namen van zeventiende eeuwse schilders en zeehelden. Aan de voorkant bevindt zich een strook groen, een stoep en dan een rustige doorgaande weg die de stad scheidt van het platteland. Het uitzicht bestaat uit stukken weiland met houtwallen en bomen. Met heel in de verte de rode pannendaken van een enkele boerderij. Huizen gebouwd in de jaren dertig zijn de omschakeling van ouderwetse ideeën over architectuur naar moderne opvattingen, volgens mij. De Stijl had zijn invloed en ook de Amsterdamse school. Geen ingewikkelde houtconstructies. Maar strakke lijnen, dit in combinatie met modern comfort.

Door de ruiten heen zie ik een grote zonnehoed door de tuin bewegen. Maaïke is in de tuin bezig. De markiezen aan de achterkant zijn omlaag. Ik druk te klink van de tuinpoort omlaag en de deur draait open.

Maaïke staat op van haar bloemperk en zegt: ‘Gelukkig, daar ben je. Ga gauw zitten. Je zult wel moe zijn? Wat kan ik voor je halen?’

‘Eerst een kus.’

Maaike slaat haar armen om mijn hals en kust me en zegt: 'Wat een onverwacht avontuur, Johannes. Ik ga mijn handen wassen en kom bij je zitten. Wat moet ik meebrengen?'

'Doe maar een trippel.'

'Goed, die heb ik koud staan.'

Als Maaike inplaats van Jan, Johannes zegt dan is ze bezorgd om me geweest. Haar bezorgdheid verwarmt mijn hart, nog altijd. In het begin van onze verkering, hoelang is het geleden, koos Maaike ervoor om mij Jan te noemen, met als argument: Johannes is onhandig lang en ik vind Jan een naam die beter bij je past.

'Ik houd van mijn Jan,' zei ze vaak, met een beetje scheefgehouden hoofd en met de verleidelijkste twinkeling in haar ogen terwijl ze met haar rechterhand achteloos een lok haar uit haar gezicht wegstreek en achter een oor vastzette. Mijn voorstel, voor Johan of Hans wees ze resoluut van de hand.

Nu Maaike naar binnen is om mijn trippel te halen, heb ik even de tijd om te zeggen, ik ben een bierliefhebber. Wijn en andere dingen drink ik ook graag, maar voor een biertje mag je me wakker maken. Uitsluitend voor bier met cultuur wil ik daarbij aantekenen. Niet voor een plat dorstlessertje op een terras waar de massa naar vraagt, maar voor een van de ambachtelijke bieren uit België, zoals Affligem of Westfleteren. Ook Hertog Jan uit Arcen brouwt geweldige bieren.

'Waar wil je zitten?'

Maaike staat in de deur met twee mooie glazen. Op zich uitzonderlijk, ze heeft ook voor zichzelf ingeschonken.

'Daar,' ik kies voor de stoel met de meeste schaduw.

'Hoe was het?'

Maaike veegt het schuim van haar bovenlip.

'Een hele rit, maar het huis is indrukwekkend, maar dat heb je wel gezien op de foto's.'

'Ja, maar in het echt zie je pas hoe groot iets is. En de ruimte er omheen is ook belangrijk. Ik ben blij dat je weer thuis bent, zo alleen dat hele end rijden.'

'Ach, liefje. Je hoeft je om mij geen zorgen te maken. Ik rij voorzichtig.'

Ondanks, dat Maaïke bijna met pensioen gaat en na veertig jaar huwelijk heeft zich door de jaren heen, zich tussen ons een taaltje ontwikkeld die doet denken aan geliefden in hun eerste tijd. Onze conversaties worden nog altijd verrijkt met liefde en schatje.

Met het biertje aan mijn lippen, tot het glas leeg is, doe ik verslag van mijn belevenissen in het huis en wat Elizabeth Cornouïle mij vertelde.

Maaïke luistert aandachtig zonder mij te onderbreken.

Als ik zeg: 'Zo, dat was alles wat ik te vertellen had.'

Zegt Maaïke: 'Poeh, wat een verhaal. Dus die mevrouw Cornouïle werd anoniem gebeld? Wat denk jij?'

'Ja, het doet geheimzinnig aan, maar er zal vast een logische verklaring voor zijn, denk je niet?'

'Ik weet het niet? Wat zou een reden kunnen zijn?'

'Nou, mensen reageren geschrokken vaak irrationeel,' geef ik haar als antwoord.

'Dat kan.' Maaïke kijkt mij met een peinzende blik aan. Ik denk dat ze me niet echt ziet, voordat ze zegt: 'Ook raar dat je opa een kruisje achter Fridus zijn naam zette. Dood. Het is me wat, een van zijn beide zonen, voor dood verklaren. Weet je echt niet waarom?'

Ik schud mijn hoofd.

'Heeft je vader geweten dat Fridus op die plek woonde? Die mevrouw Cornouïle, die maakte niet de indruk armlastig te zijn, toch?'

'Nee, totaal niet. Zij lijkt me geen vrouw waar een ander zich om moet bekommeren. Goed verzorgt en vast zonder financiële problemen. Een keurige weduwe die goed bij de tijd is. Daar heb ik de hele terugreis over nagedacht, wat kan de bedoeling van dit alles zijn? Die erfenis is niet vreemd, ik ben de laatste Beitnagel. De voorwaarde is vreemd. Mijn hypothese, Fridus regeert over zijn graf heen, hij wil dat ik hem leer kennen. Mijn vraag is, waarom?'

Maaïke knikt instemmend mee.

'Waarom nam hij geen contact met je op? Waarom deed hij dat niet bij zijn leven. Als je in Nederland zoekt naar een Beitnagel,' Maaïke lacht als ze zegt: 'Lijkt me niet moeilijk. Ik had je zo gevonden.'

'Ik weet het niet, dat heb ik me ook afgevraagd. In ieder geval, Fridus gokte dat zijn vriendin Elizabeth hem zou overleven. Wat denk jij?'

'Bij het leegruimen van het huis, nadat je moeder was overleden, hebben wij niks gevonden, nee toch? Jij toch ook niet? Geen brieven of een dagboek. Trouwens, ook geen foto's. Wist Fridus dat hij een kruisje achter zijn naam had staan? Was zijn schaamte zo groot, dat hij daarom geen contact met je zocht? Wanneer is Fridus daar gaan wonen? Wij weten helemaal niets van hem. Er komen alleen maar meer vragen bij me op.'

Ik weet zeker als wij in bed liggen, dat Maaïke voor het slapen gaan nog een keer alles de revue laat passeren; niet omdat zij een zeurkous is, maar omdat zij precies is. Eerst alles op een rijtje zetten. Daarna alle opties willen wegen voordat zij actie onderneemt of een advies afgeeft.

'Bij mij ook,' onderschrijf ik haar laatste opmerking. 'Hoe gaan we verder?' zeg ik.

'We kunnen dit onmogelijk op afstand regelen. Het huis moet leeg en we gaan het te koop aanbieden. Of heb jij een beter idee?'

Zoals ik voorspelde, die avond in bed hoorde ik Maaïke fluisteren: 'Johannes Berend, mag ik nog wat zeggen?'

Als Maaïke begint door mij aan te spreken met mijn volledige doopnamen om aandacht te krijgen, dan gaat het niet om kleinigheden.

'Hmmm, breng ik uit om haar de illusie te geven dat zij mij uit een beginnende slaap haalt. Ze hoeft niet te weten dat ik helemaal klaar lig om met haar de opties, vragen en conclusies door te nemen. Ik houd me in dit spelletje tussen ons graag van de domme.

'Toe Jan, luister.' Gelijk krijg ik een por in mijn rug.

'Dat jij nu kunt slapen? Onbegrijpelijk. Ik blijf denken.'

'Jij denkt te veel,' kan ik nog uitbrengen.

'Heb ik het goed gehoord? Fridus is geen onnatuurlijke dood gestorven?'

'Zo heeft Liza het mij verteld,' kort ik de naam Elizabeth hanteerbaar in.